

ბუღალტრული აღრიცხვის ინფორმაცია, როგორც ბიზნესის სტიმულირების აქტიური ინსტრუმენტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.01.04>

დედემონა მაღლაკელიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
<https://orcid.org/0009-0000-3464-8153>
Dezdemona.maghlakelidze@atsu.edu.ge

ნათელა ვაშაკიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
<https://orcid.org/0009-0001-3354-6777>
Natela.vashakidze@atsu.edu.ge

დიანა უგლავა

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
მონვეული სპეციალისტი
ბიზნესის ადმინისტრირების
დოქტორი
<https://orcid.org/0009-0000-5181-044X>
Diana.uglava@atsu.edu.ge

აბსტრაქტი

ბიზნესის გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოს ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის დაძლევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნებს შორის კაპიტალის თავისუფალი გაადადგილება. პროცესი მიღწევადია ბიზნესსაქმიანობის მხოლოდ კარგად ინფორმირებული ბაზრის მეშვეობით. ბუღალტრული აღრიცხვა-ანგარიშგების ძირითად მიზანს წარმოადგენდეს სწორედ საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარებისა და ფინანსური სახსრების რაციონალურად გამოყენების შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაციული ბაზით შექმნა. საინფორმაციო სისტემაში განსაკუთრებით დიდია ფინანსური ანგარიშგების როლი. იგი საწარმოს ფინანსური საქმიანობის ამსახველი სურათია, რომლის სწორად აღქმაში გვეხმარება მმართველობის ანგარიშგება.

ნაშრომში ბუღალტრული აღრიცხვის ინფორმაცია განხილულია, როგორც ბიზნესის სტიმულირების აქტიური ინსტრუმენტი. ასეთი მნიშვნელობა მან შეიძინა მას შემდეგ, რაც საქართველოს მთავრობამ ხელი მოაწერა საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმებას, რომელმაც წარმოქმნა ვალდებულება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ევროსტანდარტებთან შესაბამისობის აუცილებლობაზე. საქართველოში ბიზნესის ფინანსური და მმართველობის ანგარიშგების გამჭვირვალობის ხარისხის ზრდა აყალიბებს საიმედო ინფორმაციულ რესურსს, რომელიც ერთის მხრივ, ხელს შეუწყობს საწარმოთა ბიზნესის მართვის ეფექტიანობის გაზრდას და მეორეს მხრივ, ქვეყანაში კაპიტალის ბაზრის განვითარებას, ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობას და საბოლოოდ, ეკონომიკურ აღმავლობას.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნესი, ბუღალტრული აღრიცხვა, ფინანსური და მმართველობის ანგარიშგება, აუდიტი, ინფორმაცია.

ACCOUNTING INFORMATION AS AN ACTIVE TOOL FOR STIMULATING BUSINESS

DESDEMONA MAGHLAKELIDZE

Associate Professor, Akaki Tsereteli
State University
<https://orcid.org/0009-0000-3464-8153>
Dezdemona.maghlakelidze@atsu.edu.ge

NATELA VASHAKIDZE

Associate Professor, Akaki Tsereteli
State University
<https://orcid.org/0009-0001-3354-6777>
Natela.vashakidze@atsu.edu.ge

DIANA UGLAVA

Akaki Tsereteli State University
Visiting Specialist, Doctor of Business
Administration
<https://orcid.org/0009-0000-5181-044X>
Diana.uglava@atsu.edu.ge

ABSTRACT

In the context of business globalization, one of the important factors for the world's economic development and poverty alleviation is the free movement of capital between countries. The process is achievable only through a well-informed business market. The main goal of accounting and reporting is precisely to create an information base on the development of international economic relations and the possibilities of rational use of financial resources. The role of financial reporting in the information system is particularly large. It is a picture of the financial activities of the enterprise, the correct perception of which is helped by management reporting.

The paper discusses accounting information as an active tool for stimulating business. It has acquired such importance after the Georgian government signed the Georgia-EU Association Agreement, which created an obligation to comply with European standards for accounting, reporting and auditing. Increasing the transparency of financial and governance re-

porting of businesses in Georgia creates a reliable information resource that, on the one hand, will contribute to increasing the efficiency of business management of enterprises and, on the other hand, to the development of the capital market in the country, access to financial resources and, ultimately, economic growth.

Keywords: Business, accounting, financial and management reporting, audit, information.

ძირითადი ტექსტი

საწარმოთა მმართველებს წარმოექმნებათ სხვადასხვა სახის რისკი და მოულოდნელობები, როგორცაა ფასების მკვეთრი ცვლილება, პროდუქციის გაყიდვის პრობლემა, ასევე შესაძლებელია წარმოექმნეს მთელი რიგი პრობლემები, რომლებიც დაკავშირებულია ფასიანი ქაღალდების გამოშვებასა და გაყიდვასთან, სავალუტო და უძრავი ქონების ტრანზაქციებთან, დივიდენდებთან, რომლებსაც ლეზულობენ საწარმოებში ნილობრივი მონაწილეობიდან და ა.შ. აღნიშნულის გამო, მენეჯერმა რომ მიიღოს სწორი მმართველობითი გადაწყვეტილება, იგი უნდა ფლობდეს მონაცემთა შეგროვებისა და დამუშავების ეფექტიან სისტემას. ამ სისტემაში ბუღალტრული აღრიცხვა ასრულებს პრინციპულად სხვა ფუნქციას, რომელიც მრავალი მიზეზით არის გამოწვეული:

პირველი, ეს გამოწვეულია იმით, რომ საწარმოში სხვადასხვა მესაკუთრეა, რომელიც დაინტერესებულია საწარმოს საქმიანობის ფინანსური შედეგებით, რამდენადაც ამ საწარმოში მათ დაბანდებული აქვთ საკუთარი კაპიტალი.

მეორე, საწარმოს მენეჯერი ვალდებულია მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილებები, რომელიც უზრუნველყოფს, როგორც საწარმოს დამკვიდრებას კონკურენტულ გარემოში და ასევე მყარ ფინანსურ შედეგებს. ამ მიზნის მისაღწევად სწავლობს ბაზრის კონიუქტურას, თვითონ გეგმავს საწარმოო საქმიანობას და მის შესაბამისად პოულობს მომწოდებლებსა და მყიდველებს, აწესებს პროდუქციის გასაყიდ ფასებს და ა.შ.

მესამე, ფინანსური რესურსების ძირითადი წყაროებისათვის საწარმოები უმეტეს შემთხვევაში იძულებული არიან ჩაებან კონკურენტულ ბრძოლაში არა მარტო გასაღების ბაზრებისათვის, არამედ კომერციული ბანკების საკრედიტო რესურსებისა და პოტენციური ინვესტორების მოძიებისათვის.

აღნიშნულის შედეგად, საწარმოს, ერთის მხრივ, წარმოექმნება თავისდროული და სრული ინფორმაციის საჭიროება, რათა მიიღოს სწორი მმართველობითი გადაწყვეტილება ეკონომიკური საქმიანობის შედეგების შეფასებისათვის. მეორე მხრივ, საწარმომ სათანადო ინფორმაცია უნდა წარუდგინოს ინვესტორებსა და პოტენციურ ინვესტორებს. ამასთან ერთად აუცილებლობას იწარჩუნებს ანგარიშგება სახელმწიფოს წინაშე გადასახადების სწორად გაანგარიშებისა და თავისდროულ გადახდაზე. ამდენად, თანამედროვე ეტაპზე ბუღალტრული აღრიცხვა კარგავს უბრალო ანგარიშსწორებისა და სტატისტიკის ფუნქციებს და გარდაიქმნა ინფორმაციის შეგროვებისა, დამუშავებისა და გადაცემის ინსტრუმენტად დაინტერესებული მხარეებისათვის.

დღეისათვის ბუღალტრული აღრიცხვა-ანგარიშგების ძირითად მიზანს წარმოადგენს შექმნას საერთაშო-

რისო ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარებისა შესაძლებლობები. ამისათვის აღრიცხვაში გამოყენებულ უნდა იქნას ფინანსური ანგარიშგების და ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები, რომელიც მნიშვნელოვან პირობას წარმოადგენს საერთაშორისო კავშირების ეფექტური განვითარებისათვის. მაგრამ დასავლეთის ქვეყნების ბუღალტრული აღრიცხვის სისტემების ირგვლივ მკვლევართა ნაშრომებით და დღევანდელი გარკვეული გამოცდილებების გაზიარებით დგინდება, რომ სხვადასხვა ქვეყნებში მიუხედავად ბუღალტრული აღრიცხვის სისტემაში არსებული მსგავსებისა, მნიშვნელოვანი განსხვავებანიც არსებობს, რომელიც თავისთავად გარკვეულ შეფერხებებს უქმნის თავისუფალი კაპიტალის მიმოქცევას და სხვადასხვა პირობებში აყენებს ინვესტორებს. ქვეყნებს შორის განსხვავებათა გამომწვევი ფაქტორებია:

- ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური თავისებურებები;
 - პოლიტიკური ურთიერთობები სხვა ქვეყნებთან;
 - განსხვავებანი საკანონმდებლო სისტემებში;
 - განათლების საერთო დონე ქვეყანაში და ა. შ.
- რაც შეეხება ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ თავისებურებებს, თავის მხრივ, განსაზღვრავენ შემდეგი ფაქტორები:
- ქვეყნის ეკონომიკის მართვის ცენტრალიზაციის დონე;
 - კაპიტალის ბაზრის განვითარების დონე და ხასიათი;
 - ინფლაციის დონე;
 - საწარმოთა სტრუქტურა, სიდიდე და სხვა.

ყოველივე აღნიშნულის გამო ყველა ქვეყანას ბუღალტრული აღრიცხვა-ანგარიშგების რეგულირების საკუთარი მოდელი გააჩნია. ზოგიერთ ქვეყანაში აღრიცხვითი საკითხები რეგულირდება ცალკე გამოცემული სტანდარტებით (აშშ, ინგლისი), ზოგან სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირებული კანონებით (გერმანია, საფრანგეთი, ევროპის სხვა ქვეყნები), ხოლო ზოგ ქვეყანაში ბუღალტრული აღრიცხვის შესახებ კანონით და შესაბამისი დებულებებით (დსთ ქვეყნები, მონღოლეთი). „ამ კანონმდებლობების ჰარმონიზაციის კუთხით გარკვეული მცდელობები იქნა განხორციელებული ევროკავშირისა და აშშ-ის ქვეყნებში, რითაც უზრუნველყოფილია ფინანსური ანგარიშგების თანმიმდევრული მომზადება იმის მიუხედავად, თუ სად ფუნქციონირებს საწარმო“ [1, გვ. 34]. საქართველოს განვითარება მიმართულია ევროკავშირის წევრად აღიარებასთან. ეს უკანასკნელი კი მოითხოვს ევროკავშირის შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შემუშავებას და ამოქმედებას. ქვეყანათა თავისებურებებს აერთიანებს ის, რომ ისინი უნდა შეესაბამებოდეს ბუღალტრული აღრიცხვის საე-

რთაშორისო ნორმებს, სტანდარტებს.

საქართველოში ამჟამად შექმნილია ბუღალტრული აღრიცხვის რეგულირების ეროვნული სისტემა, რომელშიც გათვალისწინებულია საერთაშორისო პრაქტიკის გამოცდილება, აღნიშნულის დადასტურებაა 2016 წლის 8 ივნისის საქართველოს კანონი „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ.“ აღნიშნული კანონი არეგულირებს ფინანსური და მმართველობის ანგარიშგებების მომზადებისა და გამოქვეყნებისათვის საჭირო ძირითად საკითხებს. მიმდინარე მოვლენების და გარემოებების შესაბამისად ხდება ცვლილებების შეტანა კანონში მისი სრულყოფისათვის, კვლავ ძალაში რჩება ბუღალტრული ინფორმაციის მომხმარებლები და მათი მოთხოვნები. ინფორმაციის მომხმარებელთა მოთხოვნების შესაბამისად ბუღალტრული აღრიცხვა იყოფა ფინანსურ და მმართველობით აღრიცხვად.

ფინანსური აღრიცხვა საწარმოში მომხდარი ოპერაციების და მოვლენების ჩანერის, შეფასების და ფინანსურ ანგარიშგებაში განზოგადების საშუალებას იძლევა. მომხმარებლებისათვის სააღრიცხვო ინფორმაციის მომზადებისას გამოიყენებს ორმაგი ჩანერის სისტემას, სავალდებულოა ბუღალტრული აღრიცხვის საყოველთაოდ მიღებული პრინციპების და ნორმების, ანგარიშგების პერიოდულობის, ობიექტურობის და სიზუსტის დაცვა. „ფინანსური აღრიცხვის საინფორმაციო სისტემის საბოლოო შედეგს წარმოადგენს გადანყვეტილებების მიღების პროცესში ყველაზე საიმედო აღრიცხვის სისტემის ჩამოყალიბება“ [1, გვ. 8]. მმართველობითი აღრიცხვა მოიცავს ინფორმაციის ისეთ სახეს, რომლებიც განკუთვნილია საწარმოს ხელმძღვანელობისა და ცალკეულ განყოფილებებისათვის ანუ საწარმოს შიდა მომხმარებლებზეა ორიენტირებული. დამუშავებისას შეიძლება გამოყენებულ იქნას ნებისმიერი, მიზანშეწონილი სისტემა, ნორმა, აქ შეზღუდვები არაა დაწესებული. ამიტომ ერთადერთი კრიტერიუმი ინფორმაციის ვარგისიანობაა, აუცილებელი არ არის აბსოლუტური სიზუსტე, მაგრამ ამავე დროს შესაძლებელია ზუსტი მონაცემების გამოყენება. „ფინანსური აღრიცხვა წარმოადგენს მმართველობითი აღრიცხვის საფუძველს“ [1, გვ. 28]. მაგრამ აუცილებელია ავლნიშნოთ, რომ მმართველობითი აღრიცხვა იყენებს, როგორც ფინანსურ, ისე არაფინანსურ ინფორმაციას. რომელიც აძლევს საწარმოს მენეჯერს შესაძლებლობას გადანყვეტილების მისაღებად. „მმართველობითი აღრიცხვა, როგორც ტერმინი, მოიცავს საწარმოს საქმიანობის ფართო სპექტრს. მაგალითად, ბიუჯეტის მომზადება საწარმოს აძლევს საშუალებას შეაფასოს მიმდინარე ან შემდეგი წლების ფინანსური შედეგები. ამასთანავე ეხმარება არსებული პროგნოზის შესაბამისი ცვლილებების დაგეგმვასა და განხორციელებაში“ [1, გვ. 31].

მმართველობითი გადანყვეტილებებისათვის საჭიროა სრული და დროული ინფორმაციის მიღება, რისთვისაც საჭიროა ფინანსური და მმართველობითი აღრიცხვის კომპლექსურად გამოყენება. ფინანსური და მმართველობითი აღრიცხვის გამიჯვნა კომერციული საიდუმლოებების დაცვის აუცილებლობით არის

გამონეული. ფინანსური ანგარიშგების მომზადება აუცილებელია ინვესტორებსათვის ფუნდამენტური გადანყვეტილებების მისაღებად. ბუღალტრებს შეუძლიათ ფინანსური ანგარიშგების მომზადებით დაეხმარონ „ბიზნესის მფლობელებს საწარმოს ფინანსური ინდიკატორების შესახებ გამჭვირვალე ინფორმაციის წარდგენით“ [1, გვ. 51]. სწორედ ამიტომ, საერთო მიზანი ფინანსური ანგარიშგების გამოქვეყნების არის თითოეული მისი კომპონენტის ინფორმაციის გაცნობა, რომელიც სასარგებლოა ფინანსური გადანყვეტილებების მისაღებად. „დღეისათვის, დასავლეთის კომპანიებთან სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების დასამყარებლად, აუცილებელია არსებობდეს გამოქვეყნებული ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც საჯარო და გამჭვირვალეა ყველასთვის და არა მხოლოდ რომელიმე ორი ან მეტი ბიზნეს-პარტნიორისთვის“ [2, გვ. 23].

ჩვენი ქვეყნის ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურმა გასაჯაროებული ინფორმაციის ხარისხის ამაღლების მიზნით 2020 წლიდან დაიწყო წარმოდგენილი ანგარიშგებების შინაარსობრივი შესწავლა და განხილვა მათი ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის დასადგენად. „ამ პროცესში 2023 წელს განხორციელდა 51 ანგარიშგების დეტალური შემოწმება ფასს სტანდარტებთან შესაბამისობის კუთხით, საიდანაც 30 სუბიექტთან გაიგზავნა საბოლოო სარეკომენდაციო წერილი, 7 სუბიექტთან არ გამოვლინდა ფასს სტანდარტებთან შეუსაბამობა, ხოლო დანარჩენ 14 კომპანიასთან შემოწმება განხილვის პროცესშია, ბუნებრივია, სამსახური მომდევნო წლებში აღნიშნული მაჩვენებლის ზრდას გეგმავს.“¹

ბუღალტრულ აღრიცხვაში ფინანსური ანგარიშგება წარმოგვიდგება ინსტრუმენტად, რომლითაც ბუღალტრები საწარმოს ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ ანგარიშს ამზადებენ და აქვეყნებენ. „საწარმო, რომელიც ფინანსურ ანგარიშგებას აქვეყნებს დიდი ალბათობით საიმედოა“ [2, გვ. 23]. უნდა აღვნიშნოთ, რომ კანონის მიხედვით ფინანსურ და მმართველობით ანგარიშგებას თან უნდა ახლდეს აუდიტორის მოსაზრება მარეგულირებელ ნორმატიულ აქტებთან შესაბამისობაზე, რაც ზრდის მათ სანდოობის ხარისხს.

ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები (ფასს და ბასს) საწარმოებს ავალდებულებს გამოქვეყნებულ ფინანსურ ანგარიშგებას თან დაურთონ წერილობითი განმარტებები და გაანგარიშებები, რასაც მმართველობითი ანგარიშგება ეწოდება. იგი მოიცავს ა) საქმიანობის მიმოხილვას, ბ) კორპორაციულ მართვის ანგარიშგებას და გ) არაფინანსურ ანგარიშგებას. „მმართველობის ანგარიშგება ფინანსურ ანგარიშგებასთან ერთად ერთიან კონტექსტში ქმნის და დაინტერესებულ პირებს მრავალმხრივ ინფორმაციას აწვდის სუბიექტის შესახებ. ასეთი ინფორმაცია შეიცავს ხელმძღვანელი პირების ხედვას, არა მხოლოდ იმის შესახებ, რაც უკვე მოხდა (დადებითი და უარყოფითი გარემოებებით), არამედ იმასაც, თუ რატომ მოხდა და რა შესაძლო

1 <https://surl.li/lxojxj>

გავლენა ექნება მომხდარს სუბიექტის სამომავლო საქმიანობაზე, ასევე ინფორმაციას კორპორაციული მდგრადობის საკითხების, კერძოდ გარემოსდაცვითი, სოციალური და მმართველობითი (ESG) ფაქტორების ზემოქმედების შესახებ” [3, გვ. 5].

საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახური (SARAS) მდგრადობის ანგარიშგების ევროპულ სტანდარტებს აქვეყნებს, რომელიც შემუშავებულია ევროპის ფინანსური ანგარიშგების მრჩეველთა ჯგუფის (EFRAG) მიერ და და სამოქმედოდ დაინერგა ევროკავშირში შემავალ ქვეყნებში 2023 წლის 31 ივლისს. სტანდარტების მიზანია გაზარდოს გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება საწარმოთა მდგრადი განვითარების პროცესში. ქართულ ენაზე თარგმნილია 12 სტანდარტი, რომელთაგან 2 საერთო ESRS 1 და ESRS 2 სტანდარტი, ეხება ანგარიშგების მომზადების ზოგად პრინციპებს, ხოლო 10 თემატური სტანდარტი ეხება გარემოსდაცვით, სოციალურ და მმართველობით საკითხებს. აღნიშნული სტანდარტების დანერგვის პროცესი ჩვენს ქვეყანაში ხელს შეუწყობს საწარმოთა მდგრადი განვითარების მიმართულებით, როგორც საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას, ასევე გააძლიერებს ბიზნეს სექტორში გამჭვირვალობას. აღნიშნულის გამო, საქართველოში შესაბამისი სტანდარტების გამოყენებით საწარმოებისათვის კორპორაციული მდგრადობის ანგარიშგების მომზადება ამოქმედდება 2027 წელს, 2026 წლის საანგარიშგებო პერიოდთან მიმართებაში.

ამრიგად, მმართველობით ანგარიშგებაში ასახულ უნდა იქნას არსებითი ინფორმაცია, რომელიც გავლენას მოახდენს გარე მომხმარებლის მიერ მისაღებ გადაწყვეტილებებზე, როგორცაა: მისცეს სესხი, დააბანდოს

ინვესტიცია და ა.შ. ინფორმაციის წარდგენა განზოგადებული სახით უნდა მოხდეს კონფიდენციალური ანუ კომერციული საიდუმლოებების შემცველი ინფორმაციის გარეშე. საწარმოთა ფინანსური და არაფინანსური ინფორმაციის გამჭვირვალობა მნიშვნელოვანი ფაქტორია დაინტერესებული მხარეების მათ მიმართ ნდობის ფაქტორის ხარისხის ამაღლებაში. ბუღალტრული აღრიცხვის გარეშე წარმოუდგენელია საწარმოს ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ აუცილებელი და მონესრიგებული ინფორმაციის მიღება და ასევე შეუძლებელია კაპიტალის ბაზრის არსებობაც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საბაური ლ., კვატაშიძენ. შესავალი ფინანსურ აღრიცხვაში, თბილისი, 2020 წ.;
2. ჭილაძე ი., მაისურაძე მ. ვარდიაშვილი და სხვები, ფინანსური ანგარიშგების გამჭვირვალობის მნიშვნელობა და მისი ანალიზის გაუმჯობესების გზები საქართველოს საწარმოებში, თსუ, ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სამეცნიერო-კვლევითი პროექტი, 2019 წ.;
3. ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახური. (2024). Retrieved from Saras.gov.ge website: <https://saras.gov.ge/ka/News/Detail/2724>
4. მმართველობის ანგარიშგება, განახლებული გამოცემა, 09.10.2024, <https://www.saras.gov.ge/Content/files/pdf/>;
5. ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახური. (2024). Retrieved from Saras.gov.ge website: <https://saras.gov.ge/>.